

Halfjaarlijkse stand van zaken Omgevingswet

T.a.v. het college en de raad

Datum

2 december 2020

Ons kenmerk**Uw kenmerk****Telefoon**

070-3738393

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Stand van zaken Omgevingswet – november 2020

Geacht college van BenW en gemeenteraad,

De minister heeft dit voorjaar de Tweede en Eerste Kamer geïnformeerd over de beoogde nieuwe datum inwerkingtreding van de Omgevingswet: 1 januari 2022. In haar meest recente [brief](#) aan de Kamer onderschrijft zij deze datum nogmaals. Ook voor de VNG is dit een wenselijke en realistische datum, de koplopers en achterblijvers in acht nemend. Daarbij is de voorwaarde dat gemeenten kunnen starten met een werkend stelsel. Dit betekent niet dat het stelsel al helemaal af hoeft te zijn op het niveau van de bestuurlijke eindambitie. Daar werken we de komende jaren stapsgewijs naartoe. Onlangs hebben we dit toegelicht in een [positionpaper](#) aan de Kamer.

Deze brief beschrijft de stand van zaken rondom de Omgevingswet met nog iets meer dan een jaar tot inwerkingtreding van de wet. In de bijlagen geven wij u aan waar op dit moment de accenten liggen bij de implementatie van de wet. Daarbij geven wij aan welke ondersteuning u wordt geboden vanuit het programma Omgevingswet van de VNG en het interbestuurlijke programma Aan de slag.

Gevolgen uitstel Omgevingswet*Financiën effecten Omgevingswet*

Gemeenten werken hard aan de invoering van de Omgevingswet en zien de meerwaarde van de wet. We zien dat een toenemend aantal gemeenten zich zorgen maakt over de financiële effecten van de wet. De zorgen betreffen enerzijds de kosten die gemeenten moeten maken om de wet in te voeren. Deze kosten lopen in de praktijk hoger op dan vooraf geraamd. Anderzijds gaan de zorgen over de structurele financiële effecten van de wet. De VNG herkent deze zorgen en deelt deze al enige tijd in interbestuurlijk verband op ambtelijk niveau. Zo ook dit voorjaar, toen de wet werd uitgesteld.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag

070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Tijdens de ALV op 25 september is een motie van de gemeente Noordoostpolder en zeven mede-indienende gemeenten behandeld. In de motie werd de VNG opgeroepen om gemeenten te consulteren over de financiële effecten van de Omgevingswet op basis van de bijgestelde integrale raming van kosten en baten en over de daadwerkelijke kosten en baten na de invoering van de wet. Daarnaast is de VNG gevraagd om het uitgangspunt te bevestigen dat de overgang naar de Omgevingswet voor gemeenten op middellange termijn budgetneutraal moet kunnen verlopen. De motie is aangenomen. Meer informatie over de motie en het preadvies kunt u teruglezen op de [website](#) van de VNG. In navolging van de motie heeft de VNG in het hierboven genoemde position paper de minister gevraagd toe te zeggen dat er voldoende financiële compensatie komt als blijkt dat gemeenten de Omgevingswet niet budgetneutraal in kunnen voeren.

Op 1 december heeft de Tweede Kamer over een aantal [moties](#) rondom de Omgevingswet gestemd. Twee moties die met overgrote meerderheid zijn aangenomen gingen over de kosten die de invoering van de Omgevingswet met zich meebrengt. De motie-Smeulders verzoekt de regering om de wet budgetneutraal in te voeren en de motie-Van Eijs roept op om zorg te dragen voor voldoende middelen voor de invoering van de wet. Deze beide moties van de Tweede Kamer onderschrijven de VNG-motie.

Verlengde transitietermijnen

De transitietermijn voor het vaststellen van de omgevingsvisie en het omgevingsplan waren voor het uitstel van wet vastgesteld op respectievelijk 1 januari 2024 en 1 januari 2029. Nu de wet een jaar later in werking treedt, heeft de minister besloten om de transitietermijnen te verlengen. De omgevingsvisie moet uiterlijk 31 december 2024 zijn vastgesteld en gemeenten hebben tot 31 december 2029 om het definitieve omgevingsplan vast te stellen.

Akkoord over Wet Kwaliteitsborging

Als op 1 januari 2022 de Omgevingswet in werking treedt, treedt ook de Wet Kwaliteitsborging (Wkb) voor het bouwen in werking. De VNG en BZK hebben een [akkoord](#) bereikt over de Wkb. Het akkoord geeft gemeenten duidelijkheid over de juridische borging van hun verantwoordelijkheden. Met dit akkoord zijn wat de VNG betreft de juridische belemmeringen weggenomen. Gemeenten en ook alle andere betrokkenen kunnen zich nu gaan richten op de voorbereidingen voor de invoering van de wet. Partijen staat nu niets meer in de weg om aan de slag te gaan met [proefprojecten](#).

Stand van zaken wetgevingstraject

De parlementaire behandeling van de wetgeving is inmiddels volledig afgerond. Het Invoeringsbesluit Omgevingswet, met onder andere de bruidsschat, is op 20 oktober gepubliceerd in het [Staatsblad](#). Aan de laatste onderdelen in de regelgeving wordt gewerkt. Het gaat om:

- Het aanvullingsbesluit natuur; de Raad van State heeft de minister hierover eind oktober geadviseerd. Voor de aanvullingsbesluit grondeigendom, bodem en geluid is het nader rapport in voorbereiding. Na verwerking van het advies van de Raad van State worden de vier Aanvullingsbesluiten uiterlijk januari 2021 gepubliceerd.
- Aan de aanvullingsregelingen wordt de laatste hand gelegd. De inbreng van onder andere de VNG in de consultatierondes wordt op dit moment verwerkt. Er vinden hierover nog gesprekken plaats.
- Begin december wordt de wijziging Algemene wet bestuursrecht (Awb), samen met enkele andere wetten in verband met het nieuwe omgevingsrecht en nadeelcompensatierecht, in de Eerste Kamer behandeld. Dit wetsvoorstel moet zorgen voor een goede afstemming tussen de Awb en de nieuwe Omgevingswet.

Aanvullingsregeling geluid

De verwachte impact van de nieuwe geluidregelgeving voor (onder meer) cumulatieve luchtverkeerslawaaier op de woningbouw is fors. De VNG onderschrijft de zorg zoals die deze zomer in de brandbrieven van onder meer de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS), Haarlemmermeer en de Woningbouwalliantie zijn verwoord. Daarop heeft de VNG in een bestuurlijke reactie haar zorg geuit. Naar aanleiding van de reacties is er door het ministerie voor gekozen de aangepaste rekenregel wel te publiceren, maar nog niet in werking te laten treden. Op dit moment vindt een impactanalyse plaats die de effecten van de regeling op de woningbouwopgaven in de gebieden rondom luchthavens, in kaart moet brengen. Indien noodzakelijk, zal de rekenregel alsnog worden aangepast.

Aanvullingsbesluit bodem

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden gemeenten bevoegd gezag voor de bodemkwaliteit. De problemen rondom PFAS en granuliet zijn nog zeer actueel en het ziet er niet naar uit dat deze over een jaar zijn opgelost. Tijdens de ALV van 25 september is een motie aangenomen die de VNG oproept met het Rijk in gesprek te gaan over de financiële middelen om deze taken goed uit te kunnen voeren.

Koninklijk Besluit (KB) inwerkingtreding Omgevingswet

De afgelopen jaren zijn alle onderdelen van de Omgevingswet behandeld in beide Kamers. Het sluitstuk van de behandeling van het wettelijk stelsel is de voorhang van het KB. Het KB stelt de definitieve inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet vast. In het Notaoverleg van de Tweede Kamer op 25 november jl. is de [motie-Regterschot](#) ingediend, die de regering oproept om het KB nog deze maand voor de hangen, zodat de Tweede Kamer op korte termijn kan instemmen met de voorgenomen inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2022. Dit geeft gemeenten duidelijkheid bij hun laatste voorbereidingen voor inwerkingtreding. Ook de Eerste Kamer moet instemmen met het inwerkingtredings-KB.

Stand van zaken aansluiten Digitaal Stelsel Omgevingswet

Voordat de Omgevingswet in werking treedt moeten gemeenten aangesloten zijn op de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV). Sinds begin dit jaar kunnen gemeenten aansluiten op de oefenomgeving van het DSO-LV.

Om [aan te kunnen sluiten op het DSO-LV](#) moet u uw gemeentelijk software aanpassen. Met een aansluiting kunt u een aanvraag of een melding ontvangen, vragenbomen registreren en het omgevingsplan ontsluiten. Dat gebeurt aan de hand van koppelvlakken, ook wel standaarden genoemd. Nu de alle drie de standaarden klaar zijn, zijn de softwareleveranciers begonnen met het ontwikkelen van de gemeentelijke software. Zodra de software gereed is, kunt u die [verwerven](#), waarna u kunt aansluiten en starten met oefenen.

Een deel van de gemeenten doet inmiddels ervaring op met het werken met het DSO.

In 2021 staat het oefenen met het DSO centraal. Bij een groot aantal gemeenten lopen nog aanbestedingen voor de verwerving van software. Als dat in uw gemeenten het geval is, dan sluit u medio 2021 aan op het DSO-LV. Om u toch in staat te stellen om te oefenen, heeft een groot aantal VTH, Plan en TR leveranciers oefenaanbod voor Omgevingswet software beschikbaar gesteld. Zo kunt u, als u nog niet aangesloten bent, laagdrempelig en vaak voor een korte periode of tegen minimale kosten, alvast oefenen met de software. Het oefenaanbod is in [factsheets](#) beschreven.

Vanuit de VNG bevelen wij u dit sterk aan. Oefenen met het DSO is van groot belang om goed voorbereid van start gaan op 1 januari 2022.

In de komende maanden komen steeds meer [oefencasussen](#) beschikbaar, waarmee gemeenten met stukken van het DSO kunnen oefenen. Hiervoor moet u dan wel aangesloten zijn op het DSO-LV, al dan niet met een oefensoftware. Naast de oefencasussen voor het DSO zijn er ook casussen op het gebied van werkprocessen en de veranderingen in wet- en regelgeving.

Focus 2021

De inwerkingtreding van de Omgevingswet ligt nog ruim een jaar voor ons. Het laatste jaar staat in het teken van oefenen met de Omgevingswet. De VNG ondersteunt, in nauwe samenwerking met het programma Aan de slag, gemeenten op weg naar de inwerkingtreding.

Gemeentelijke en interbestuurlijke Route22

Het interbestuurlijke programma Aan de slag en de VNG hebben een roadmap gemaakt. Deze [Route22](#) bevat de belangrijkste mijlpalen voor gemeenten en uitvoeringsdiensten naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). De roadmap kan worden gebruikt als leidraad bij het opstellen van uw planning. De mijlpalen in Route22 staan niet op zichzelf, maar zijn afhankelijk van elkaar. Ze geven aan wanneer een resultaat bereikt – of wanneer een activiteit opgestart moet zijn, naar inzicht van de VNG. Route22 is daarmee een middel om elkaar overzicht te houden op de voortgang van de implementatie van de Omgevingswet en de Wkb.

De mijlpalen voor gemeenten zijn vaak afhankelijk van de resultaten van andere betrokken partijen in het stelsel, zoals de ontwikkeling van wet- en regelgeving, van het DSO-LV, van gemeentelijke software en van de mijlpalen van andere bestuurslagen. De belangrijkste mijlpalen van de andere partijen worden opgenomen in de 'interbestuurlijke Route 2022'. Deze is vastgesteld door de Programmaraad Invoering Omgevingswet en is gepubliceerd op de website van [Aan de Slag met de Omgevingswet](#).

Ondersteuning in de regio

Sinds begin 2020 is een team van [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet \(RIO's\)](#) actief. De RIO's organiseren op ondersteunen gemeenten, waterschappen en provincies in regionaal verband bij de invoering van de Omgevingswet. Ook hier is het uitgangspunt Route 22 en de [minimale eisen](#) van de VNG. De minister heeft eerder dit jaar aangegeven de ondersteuning in de regio van groot belang te vinden en dit ook na de inwerkingtreding van de wet te willen voortzetten. Ook voor de komende periode kan uw gemeente in regionaal verband rekenen op ondersteuning door uw RIO, die nauw samenwerkt met de experts van VNG en het programma Aan de slag. De nadruk komt te liggen op het aansluiten op het DSO, de VTH aanpak, toepasbare regels (het vertalen van juridische regels naar regels voor vragenbomen in de digitale omgeving) en het omgevingsplan.

Deze brief geeft een overzicht van de belangrijkste zaken die op dit moment spelen rondom de Omgevingswet. In de bijlage hebben we voor u – aan de hand van Route22 – uiteengezet waar u het komend half jaar de focus op moet leggen om goed voorbereid te zijn op de invoering van de wet op 1 januari 2022. Wij adviseren u deze brief en bijlage door te sturen in uw organisatie.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse gemeenten

Annemieke van Brunschot
Programmamanager Omgevingswet

Bijlage: Route 2022 tot medio 2021

Bijlage: Route22 tot medio 2021

Met nog een jaar tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het van belang dat u nu software aan het verwerven bent, gaat aansluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet en vooral gaat oefenen.

Om u inzicht te geven in de tijdlijnen zijn twee roadmaps ontwikkeld: een interbestuurlijke en een gemeentelijke roadmap. Deze noemen we Route 2022. U kunt deze gebruiken als leidraad voor uw planning of om naast uw bestaande planning te leggen. In deze bijlage geven wij aan welke ondersteuning u wordt geboden vanuit het programma Omgevingswet van de VNG en het interbestuurlijke programma Aan de slag.

Route22 geeft de uiterste momenten aan waarop – naar inzicht van de VNG – een resultaat ‘moet’ zijn bereikt of een activiteit zijn gestart voor een beheerste invoering. Hierin worden zowel de Omgevingswet als de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen meegenomen. Het is in veel gevallen wenselijk om mijlpalen eerder te bereiken.

De gemeentelijke Route22 is geordend langs de fase van de beleidscyclus:

1. Omgevingsvisie en programma
2. Omgevingsplan
3. Initiatieven, dienstverlening en behandelproces
4. Monitoring, toezicht en handhaving
5. (Daaraan toegevoegd) ambitie, strategie en beleid

In de online versie van de [Route22](#) vindt u meer duiding. Alle mijlpalen worden daar inhoudelijk verder toegelicht.

1. Omgevingsvisie en programma

Op basis van de ideale planning heeft uw gemeente dit najaar de aanpak voor de omgevingsvisie en programma's ontwikkeld.

Meer informatie:

- Omgevingsvisie
 - o [Factsheet omgevingsvisie](#) (VNG)
 - o [Spiekbriefje omgevingsvisie](#) (VNG)
 - o [Starten met de gemeentelijke omgevingsvisie](#) (ADS)
- Programma
 - o [Spiekbriefje programma](#) (VNG)
 - o [Overzichtspagina programma](#) (ADS)

2. Omgevingsplan

Voor de eerste helft van 2021 ligt de nadruk bij het omgevingsplan op het maken van een plan van aanpak, het verwerven van uw plansoftware en het starten met het oefenen van de plansoftware.

Op de website van de VNG vindt u de volgende informatie voor de hierboven genoemde mijlpalen:

- De [handreiking verwerven Omgevingswet software](#) helpt u bij het maken van de juiste keuzes
- Het [casco verwerking software](#) is een voorbeeldstructuur voor het verwervingsdocument voor onder andere uw plansoftware. In een [webcollege](#) wordt toegelicht hoe u het casco verwerking software gebruikt.

In deze periode is het belangrijk om te starten met oefenen, het verwerven van software en het maken van een plan van aanpak voor de komende jaren (overgangsfase). Wilt u hiermee aan de slag, dan zijn hiervoor de volgende tools beschikbaar:

- De [staalkaarten omgevingsplan](#) bevatten (juridische) regels die als voorbeeld of inspiratie kunnen dienen. Een van de staalkaarten is een [voorbeeldstructuur \(casco\)](#) van een omgevingsplan. Ook verschijnt er binnenkort een handleiding Verordeningen.
- Voordat u van start gaat met het opstellen van een omgevingsplan is het verstandig om een aantal keuzes te maken: wat zijn mijn kaders, wat ik wil regelen en hoe wil ik dat doen? Hiervoor is door de VNG de [online tool 'ontwerp vragen omgevingsplan'](#) ontwikkeld'.
- Voor het gebruik van begrippen is de online tool '[database juridische begrippen](#)' beschikbaar.
- De [werkwijzer overgangsfase omgevingsplan](#) en de [factsheet 'Behandelen initiatieven tijdens de overgangsfase'](#) helpen specialisten met het maken van het plan van aanpak voor de overgangsfase.

3. Initiatieven, dienstverlening en behandelproces

Op het gebied van initiatieven, dienstverlening en het behandelproces heeft u als gemeente het komende half jaar veel te doen. En daarmee bedoelen we ook letterlijk aan de slag gaan met het proefdraaien en het inregelen van processen.

U kunt daarbij gebruik maken van de volgende ondersteuning:

- Voor meer informatie over het starten van proefprojecten Wkb kunt [hier](#) terecht.
- In een serie [webcolleges](#) krijgt u meer achtergrond bij wettelijke aspecten, waaronder het begrip 'milieubelastende activiteiten' en het bepalen van het bevoegd gezag.
- Eerder dit jaar hebben we een aantal [webinars](#) gegeven over het thema VTH.
- Voor het inrichten van uw processen is het [model Werkende Processen](#) ontwikkeld.
- Het is belangrijk om – als u deze nog niet heeft - zo snel mogelijk software te [verwerven](#) en [aan te sluiten](#). De periode daarna is noodzakelijk om deze software in te regelen uw werkprocessen, VNG publiceert hiervoor binnenkort 'situatieschetsen'.
- Het maken van samenwerkingsafspraken met ketenpartners is een andere belangrijk stap in deze fase. De RIO's adviseren hierbij op regionale schaal.
- De [omgevingstafel](#) een middel wat u helpt om (regionale) samenwerking te organiseren.
- In de komende periode worden een groot aantal oefencasussen ontwikkeld, waarmee gemeenten kunnen oefenen. Ook op het gebied van VTH. De oefencasussen staan op de [site](#) van het interbestuurlijke programma Aan de slag.
- Het is verstandig om uw de gevolgen de leges te bepalen. Hoe u dat kunt doen en wat u van de nieuwe legesverordening kan verwachten, leest u in deze [blog](#).
- [Algemene informatie](#) over VTH en de Omgevingswet.

4. Monitoring, toezicht en handhaving (incl. Wkb)

Voor wat betreft monitoring, toezicht en handhaving (Omgevingswet en Wkb) is het van belang dat de voorbereidingen aan het einde van het eerste kwartaal van 2021 zijn afgerond zijn. Daarna kunt u in uw eigen omgeving beginnen met het digitale proefdraaiproces met uw samenwerkingspartners.

Ter voorbereiding daarop kunt u gebruik maken van:

- De [wegwijzers](#) 12 (binnenkort beschikbaar) en 13
- [Modelverordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving \(VTH\)](#)

In de VNG Fora groep 'VTH Omgevingswet' kunnen gemeenten hun praktijkervaringen delen en worden discussies over de VTH keten gevoerd. U kunt zich [hier](#) aanmelden.

Ook faciliteren we vanuit de VNG het Netwerk VTH en Omgevingswet. Dit netwerk komt maandelijks bijeen om ervaringen met elkaar te delen. U kunt zich [hier](#) aanmelden.

5. Ambitie

Met nog ruim een jaar te gaan tot de inwerkingtreding van de wet, zijn er ook op het gebied van ambitie, strategie en beleid nog een aantal mijlpalen te behalen.

De ondersteuning daarbij vanuit de VNG vindt u hier:

- De raad heeft een belangrijke rol bij de invoering van de Omgevingswet. In een serie [podcasts](#) komt onder ander aan de orde welke rol de raad heeft bij het tot stand komen van het omgevingsplan. Ook vindt u daar een podcast over de samenwerking met Omgevingsdiensten.
- Om inzicht te krijgen in de structurele kosten en baten van de Omgevingswet, is door de VNG de [‘Werkwijze structurele effecten Omgevingswet’](#) ontwikkeld. Hiermee krijg u inzicht in de financiële effecten van de stelselwijziging op lange termijn.

Algemene informatie

In 2021 blijven de [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet \(RIO's\)](#) actief om u als gemeenten in regionaal verband te ondersteunen bij de implementatie van de Omgevingswet. De RIO biedt u (voorbeeld)aanpakken, organiseert vraag en aanbod in de regio en is uw algemene vraagbaak als het gaat om kennis en proces- en tijdspaden.

Route 22	Bevat de belangrijkste mijlpalen voor gemeenten en uitvoeringsdiensten naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Er is ook een interbestuurlijke Route 2022 .
Minimale acties	Geeft aan welke voorbereidingen gemeenten minimaal moeten hebben getroffen vóór 1 januari 2021 om te kunnen starten met werken volgens de Omgevingswet.
Wegwijzers	Wegwijzers helpen u met een inhoudelijke toelichting per minimale actie en maken een koppeling met nuttige producten uit de catalogus Omgevingswet voor gemeenten.
Catalogus Omgevingswet voor gemeenten	Biedt een overzicht van middelen, denk aan publicaties, handreikingen, opleidingen en audiovisueel materiaal.
Oefencasussen	Casussen die u helpen bij het inregelen, beproeven en bijstellen om aan de minimumeisen te voldoen.